

Aanbod van opleidingen

Onderwijs de grootste sector	2
Minder tweedegraads- en universitaire lerarenopleidingen	4
Ruim 900 opleidingsvarianten	5
Nieuwe opleidingsvarianten in sector Onderwijs.....	7
Ontwikkelingen in voltijd- en deeltijdaanbod	9
Relatief veel niet-gebruikte opleidingen	11
Breedte van het aanbod	13

In dit deel wordt het aanbod van bekostigde- en niet-bekostigde opleidingen in de sector Onderwijs weergegeven. We tellen de opleidingen op verschillende manieren.

- Opleidingen: Als een opleiding aan meerdere instellingen wordt gegeven dan tellen we die allemaal (Brin-isat). Er wordt hierbij geen onderscheid gemaakt in de voltijd- en deeltijdversie van een opleiding. Deze tellen als één.
- Opleidingsvarianten: Voltijd- en deeltijdvarianten van een opleiding worden als twee varianten van één opleiding, en dus allebei, geteld. Als een opleidingsvariant aan meerdere instellingen wordt gegeven dan tellen we die varianten bij alle instellingen (Brin-isat),
- Breedte van het aanbod: Eenzelfde opleiding aan verschillende instellingen telt één maal. De voltijd- en deeltijdvariant telt ook als één. We tellen daarmee alleen verschillende opleidingscodes (Isat nummers).

De definitie van opleidingen sluit zo aan bij de definitie in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) en bij het accreditatieproces. Daar worden voltijd- en deeltijdvarianten van een opleiding als één opleiding geaccrediteerd.

In dit sectorbeeld zijn ook opleidingen meegenomen uit andere CROHO-sectoren dan de sector Onderwijs. Deze opleidingen zijn meegenomen omdat ze ook leiden tot een onderwijsbevoegdheid en dat is relevant om in de vergelijkingen mee te nemen. Het zijn opleidingen uit de sector Natuur en de sector Taal & Cultuur. Voor een opleidingenoverzicht zie bijlage Z1, bijlage Indeling opleidingen.

De informatie over het aanbod van opleidingen sluit aan bij de komende sectoranalyse over het hoger onderwijs van de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO). Deze analyse verschijnt medio 2017 en gaat dieper op de ontwikkelingen in.

Onderwijs de grootste sector

De sector Onderwijs is met 514 opleidingen de grootste sector binnen het hoger onderwijs. Bijna 17 procent van alle opleidingen (3.090) in het hoger onderwijs behoort tot deze sector. In dat rapport hanteerden we overigens wel een andere telling voor opleidingen.

Ruim de helft van de opleidingen (253) in de sector Onderwijs is een hbo-bacheloropleiding. Met 81 hbo-masteropleidingen op een totaal van 322 masteropleidingen in het gehele hoger beroepsonderwijs is de sector Onderwijs sterk vertegenwoordigd. In de sector Onderwijs zijn er geen wo-bacheloropleidingen.

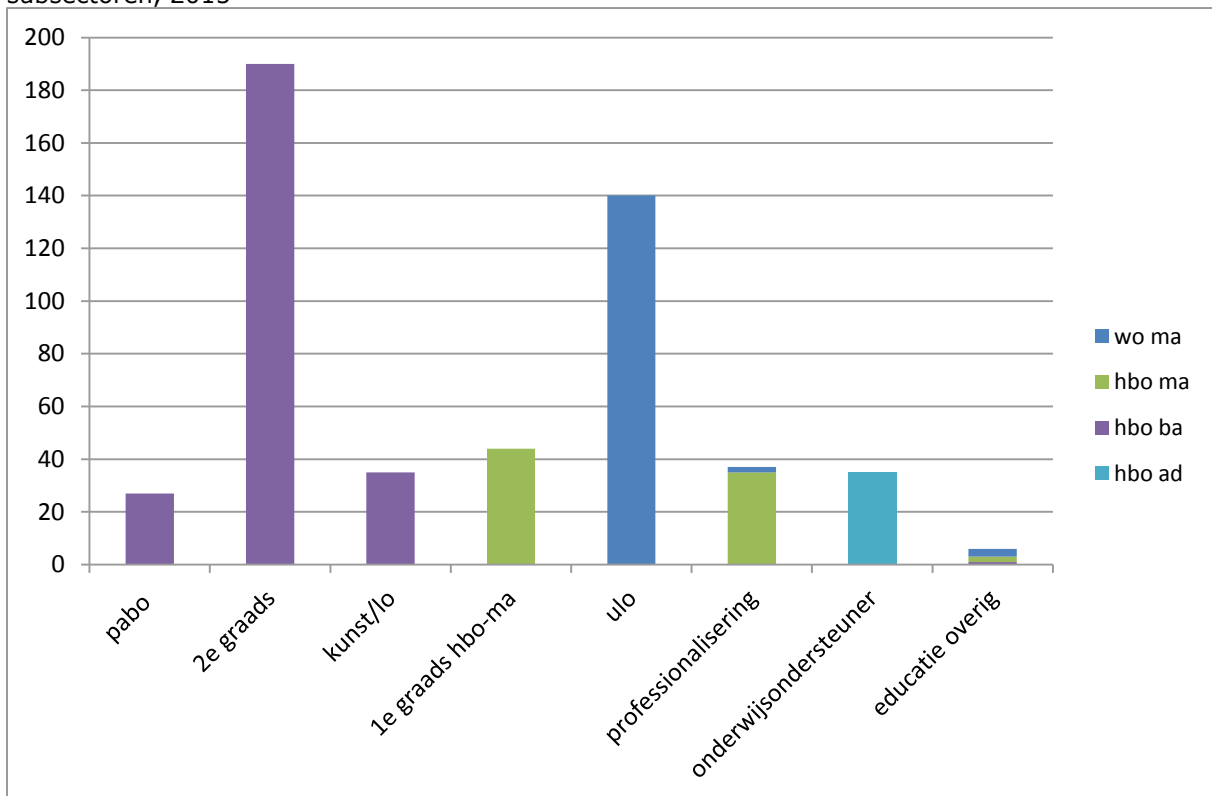
Voor dit rapport hebben we als inspectie de opleidingen van de sector Onderwijs ingedeeld in acht subsectoren. Het aanbod van opleidingen in de subsectoren naar onderwijssoort (hbo en wo) en -fase (associate degree, bachelor en master) is weergegeven in Figuur 1.1.

Meer dan de helft van de opleidingen in de sector Onderwijs is een hbo-bachelor, voornamelijk tweedegraadslerarenopleidingen (190). Dit is de grootste subsector binnen de sector Onderwijs. De andere hbo-bacheloropleidingen vallen in de subsector pabo en de subsector lerarenopleidingen kunst/lichamelijke opvoeding. De aantallen zijn daar kleiner. De subsector universitaire lerarenopleidingen (ulo) komt op de tweede plaats als we kijken naar aantallen (140). Het gaat hier om uitsluitend wo-masteropleidingen.

De eerstegraadslerarenopleidingen hbo-master (44), de opleidingen professionalisering hbo-master (37) en onderwijsondersteuner (35) hebben vergelijkbare aantallen. De opleidingen onderwijsondersteuner bestaat uitsluitend uit associate degreeprogramma's. De eerstegraadslerarenopleidingen hbo-master bestaan uitsluitend uit hbo-masters. Opleidingen professionalisering bestaan overwegend uit hbo-masters, op twee wo-masteropleidingen na.

De opleidingen van de meeste subsectoren beperken zich tot een specifieke onderwijssoort en -fase. Daarmee bedoelen we dat de groepen ofwel alleen hbo-bachelor of alleen wo-masteropleidingen aanbieden. Dit is kenmerkend voor de sector Onderwijs. Uitzondering zijn de opleidingen professionalisering die bestaan uit masters in hbo en wo. Bij educatie overig is het opleidingsaanbod gespreid over hbo-bachelor en -master en wo-master.

Figuur 1.1: Sector Onderwijs: aantal bekostigde en niet-bekostigde opleidingen (brin-isat, voltijd en deeltijd samengenomen), naar associate degree, hbo-bachelor, hbo-master en wo-master, in subsectoren, 2015

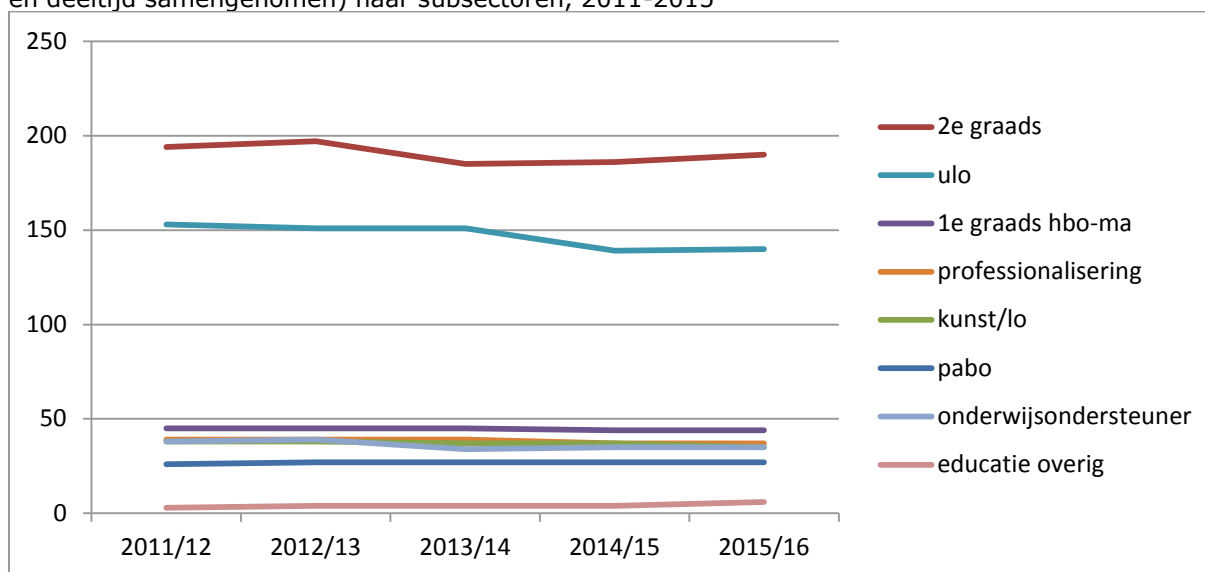
Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2016 op basis van CROHO

Minder tweedegraads- en universitaire lerarenopleidingen

Figuur 1.2. laat zien dat het totale opleidingsaanbod in de meeste groepen van opleidingen, zoals pabo, lerarenopleidingen kunst/lichamelijke opvoeding en eerstegraadslerarenopleidingen hbo-masters, de afgelopen jaren stabiel is gebleven. Alleen bij de tweedegraadslerarenopleidingen en de ulo's zien we vanaf 2012/2013 respectievelijk 2013/2014 dat er minder opleidingen worden aangeboden dan in voorgaande jaren.

Het aantal tweedegraadslerarenopleidingen neemt sinds 2013/2014 weer geleidelijk toe tot 190 opleidingen in 2015/2016. Verderop wordt duidelijk dat er wel nieuwe opleidingen bijkomen, maar dat deze ontwikkeling nauwelijks invloed heeft op het aantal opleidingen. Met andere woorden een aantal opleidingen wordt afgebouwd en daarvoor komen nieuwe opleidingen in de plaats. Dus het aanbod van opleidingen binnen een aantal subsectoren vernieuwt weliswaar, maar het totaal aantal opleidingen blijft gelijk.

Figuur 1.2: Sector Onderwijs: aantal bekostigde en niet-bekostigde opleidingen (brin-isat, voltijd en deeltijd samengenomen) naar subsectoren, 2011-2015

Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2016 op basis van CROHO.

Bekijken we de niet-bekostigde opleidingen aan niet-bekostigde instellingen, dan blijkt dat de laatste tien jaar tussen de 11 en 15 procent van die opleidingen valt binnen de sector Onderwijs. Deze opleidingen worden vooral aangeboden in de subsector tweedegraadslerarenopleidingen en zijn over het algemeen opleidingen in deeltijd.

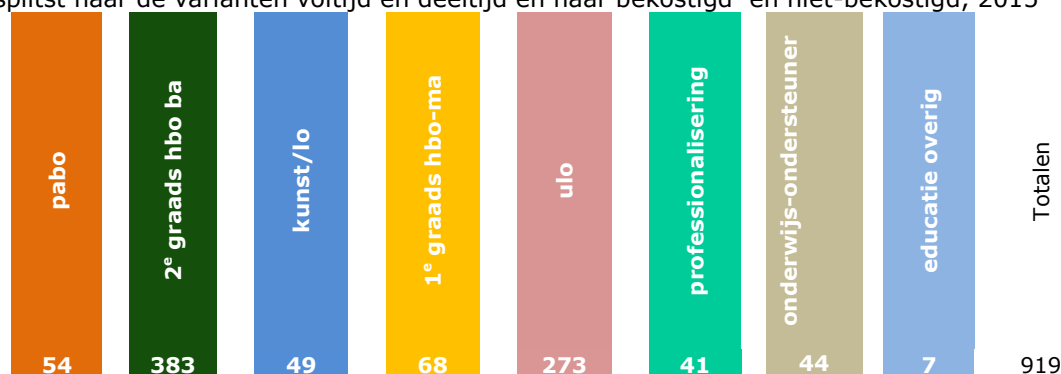
Ruim 900 opleidingsvarianten

Als we het aantal opleidingen van de sector Onderwijs uitsplitsen naar voltijd- en deeltijdvarianten dan ontstaat Figuur 1.3 met de 919 opleidingsvarianten. Dat is een vijfde (21 procent) van het totaal aantal varianten in het totale hoger onderwijs.

Het hbo biedt meer opleidingsvarianten aan in deeltijd dan in voltijd, behalve bij de lerarenopleidingen kunst/lichamelijke opvoeding. Net als bij Figuur 1.1 zijn de tweedegraadslerarenopleidingen en ulo's in aantallen opleidingsvarianten het grootst.

De bekostigde opleidingen in de subsectoren tweedegraadslerarenopleidingen (183 van de 335), eerstegraadslerarenopleidingen hbo-master (55 van de 67) en de opleidingen onderwijsondersteuner (35 van de 44) worden vaker in deeltijd dan in voltijd aangeboden. Het aanbod van de ulo's en de pabo's is op dit punt ongeveer gelijk. De subsector ulo's heeft geen bacheloropleidingen. Verder zijn er nog enkele deeltijdvarianten van pabo, eerstegraadslerarenopleidingen hbo-master en opleidingen professionalisering. Bij de niet-bekostigde opleidingen worden vooral tweedegraadslerarenopleidingen aangeboden, maar er zijn ook drie deeltijdpabo's.

Figuur 1.3: Sector Onderwijs: overzicht van de subsectoren en het aantal opleidingen (brin isat), uitgesplitst naar de varianten voltijd en deeltijd en naar bekostigd en niet-bekostigd, 2015

Bekostigde opleidingen	pabo	2 ^e graads hbo ba	kunst/lo	1 ^e graads hbo-ma	ulo	professionalisering	onderwijs-ondersteuner	educatie overig	Totalen
Hbo ad vt							9		9
Hbo ad dt							35		35
Hbo ba vt	25	152	35					1	213
Hbo ba dt	26	183	14					1	224
Hbo ma vt				12		4			16
Hbo ma dt				55		23			78
Wo ba vt									
Wo ba dt									
Wo ma vt					140				140
Wo ma dt					133				133

Niet-Bekostigde opleidingen	pabo	2 ^e graads hbo ba	kunst/lo	1 ^e graads hbo-ma	ulo	professionalisering	onderwijs-ondersteuner	educatie overig	Totalen
Hbo ad vt									
Hbo ad dt									
Hbo ba vt									
Hbo ba dt	3	48							51
Hbo ma vt									
Hbo ma dt				1		12		2	15
Wo ba vt									
Wo ba dt									
Wo ma vt						2			2
Wo ma dt						2		3	5

Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2016 op basis van CROHO

Niet-bekostigde lerarenopleidingen (71 opleidingen) worden alleen in deeltijd aangeboden. Vooral door niet-bekostigde instellingen, maar ook bekostigde instellingen (17 opleidingen).

De hbo-masteropleidingen binnen de subsector professionalisering zijn niet-bekostigde masters die overwegend aangeboden worden door bekostigde instellingen. Deze opleidingen zijn gericht op werkenden die al een bevoegdheid hebben en zich willen specialiseren.

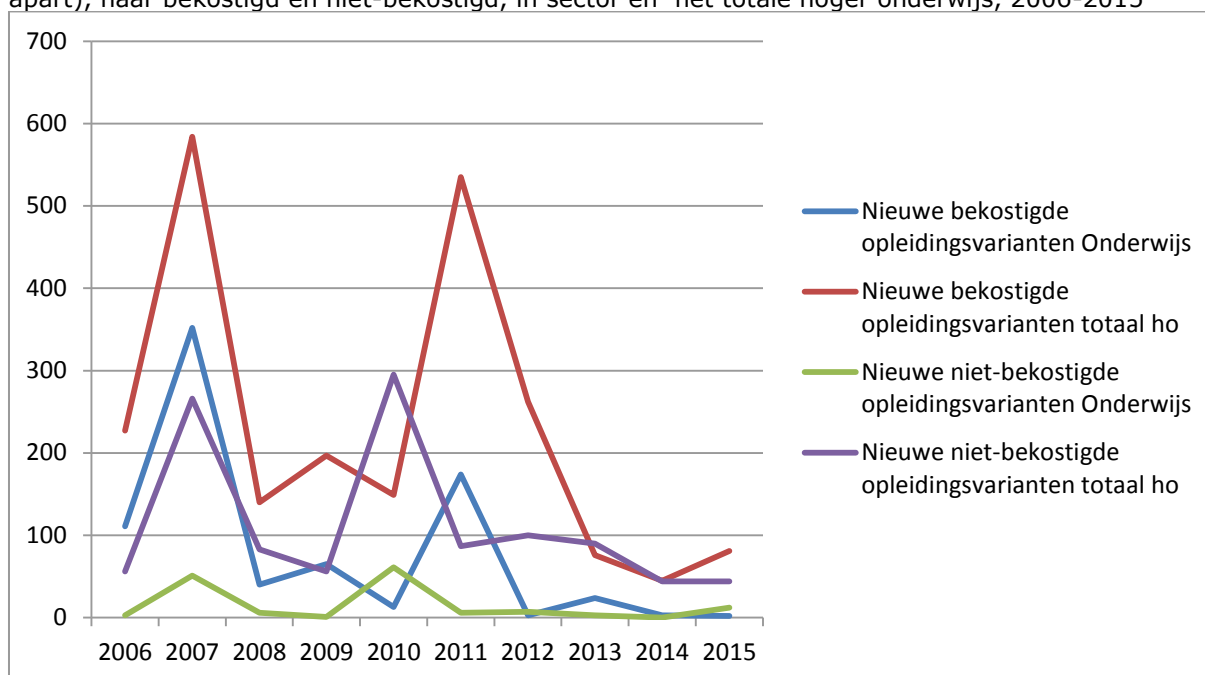
Niet-bekostigde opleidingen aan niet-bekostigde instellingen (54 opleidingen) komen binnen de sector Onderwijs vooral voor bij de tweedegraadslerarenopleidingen. Dit zijn met name deeltijdopleidingen. Het aantal opleidingen in deze groep neemt toe van 39 in 2014 tot 48 in 2015.

Nieuwe opleidingsvarianten in sector Onderwijs

Als we kijken naar het aantal nieuwe opleidingsvarianten binnen de sector Onderwijs in de afgelopen tien jaar dan valt op dat dit vooral in 2007 en in 2011 groter is dan andere jaren (zie Figuur 1.4). Uit deze figuur leiden we af dat 60 procent van de nieuwe opleidingsvarianten in het totale bekostigde onderwijs in 2007 nieuwe opleidingen zijn in de sector Onderwijs. In 2011 gaat dat om 30 procent. Het blijkt niet alleen om een vernieuwing van het aanbod te gaan, maar ook om het hernoemen van opleidingen waardoor er tijdelijk een oude- en een nieuwe variant van de opleiding naast elkaar bestaan.

Bij de niet-bekostigde opleidingsvarianten aan niet-bekostigde instellingen zien we relatief veel nieuw opleidingsaanbod in het jaar 2007 en in 2010. Het gaat dan om ongeveer een vijfde van de nieuw geregistreerde niet-bekostigde opleidingsvarianten in het totale hoger onderwijs.

Figuur 1.4: Sector Onderwijs: aantal nieuwe opleidingsvarianten (brin isat; voltijd en deeltijd apart), naar bekostigd en niet-bekostigd, in sector en het totale hoger onderwijs, 2006-2015

Bron: BronHO: DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

De toename van nieuwe niet-bekostigde opleidingsvarianten aan niet-bekostigde instellingen in de sector Onderwijs zien we door de jaren heen voornamelijk bij de tweedegraads-lerarenopleidingen hbo. Het ontstaan van nieuwe niet-bekostigde opleidingsvarianten bij bekostigde instellingen zien we alleen bij de professionaliseringsopleidingen.

De grootste toename zien we door de jaren heen bij bekostigde opleidingsvarianten aan bekostigde instellingen. Daarbij zien we wel grote verschillen tussen de groepen:

Tabel 1.1: Sector Onderwijs: aantal nieuwe bekostigde opleidingsvarianten tussen 2006 en 2015, naar subsectoren

Opleidingsgroep	Toename aantal bekostigde opleidingsvarianten 2006-2015
Pabo	9
Tweedegraadslerarenopleidingen hbo	187
Eerstegraads lerarenopleidingen hbo-master	113
Ulo's	342 (274 in 2007)
Lerarenopleidingen kunst/ lichamelijke opvoeding	22
Professionalisering	40

Onderwijsondersteuner	74
-----------------------	----

Bovenstaande nieuwe opleidingsvarianten betekenen niet dat er ook een toename is in het *totaal* aantal opleidingsvarianten in de sector Onderwijs want er verdwijnen ook opleidingsvarianten. Er verdwijnen meer opleidingsvarianten dan er bij komen, dus de totaal aantallen nemen af.

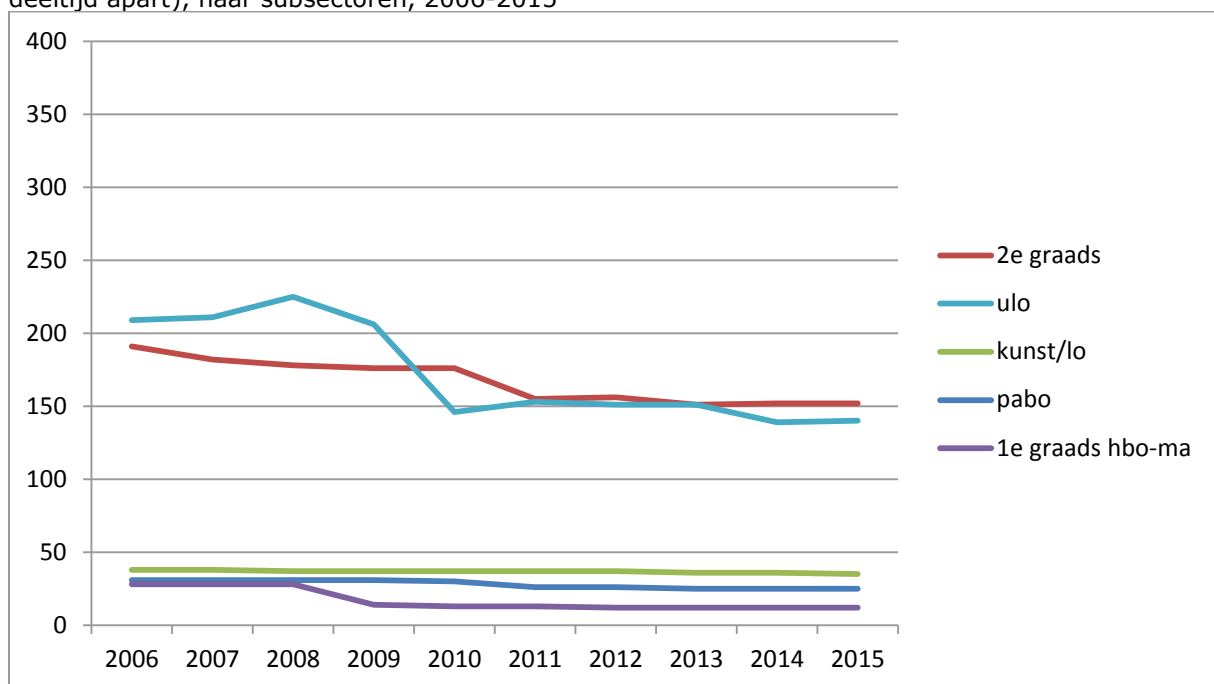
Ontwikkelingen in voltijd- en deeltijdaanbod

Het valt op dat bij de voltijdvarianten van opleidingen die na afronding een bevoegdheid opleveren, het aantal ulo's in de loop van de jaren afneemt (zie Figuur 1.7). Het aantal daalt van 225 in 2008 naar 146 in 2010 en komt uit op 140 in 2015. Dit komt voor een belangrijk deel omdat opleidingen met een oude- en de nieuwe naam voorheen tijdelijk naast elkaar bestonden en de oude varianten vervolgens historisch zijn geworden.

In Figuur 1.7 is ook te zien dat het aanbod van tweedegraadslerarenopleidingen in een voltijdvariant daalt van 191 in 2006 naar 152 in 2015. Het aantal is de laatste drie jaar redelijk stabiel.

Het aantal voltijd pabo's en lerarenopleidingen kunst/lichamelijk opvoeding is redelijk stabiel. Opvallend is wel dat tussen 2008 en 2009 het aantal voltijd eerstegraadslerarenopleidingen hbo-master is gehalveerd (zie Figuur 1.7).

Figuur 1.7: Sector Onderwijs: aantal bekostigde voltijd opleidingsvarianten (brin-isat; voltijd en deeltijd apart), naar subsectoren, 2006-2015

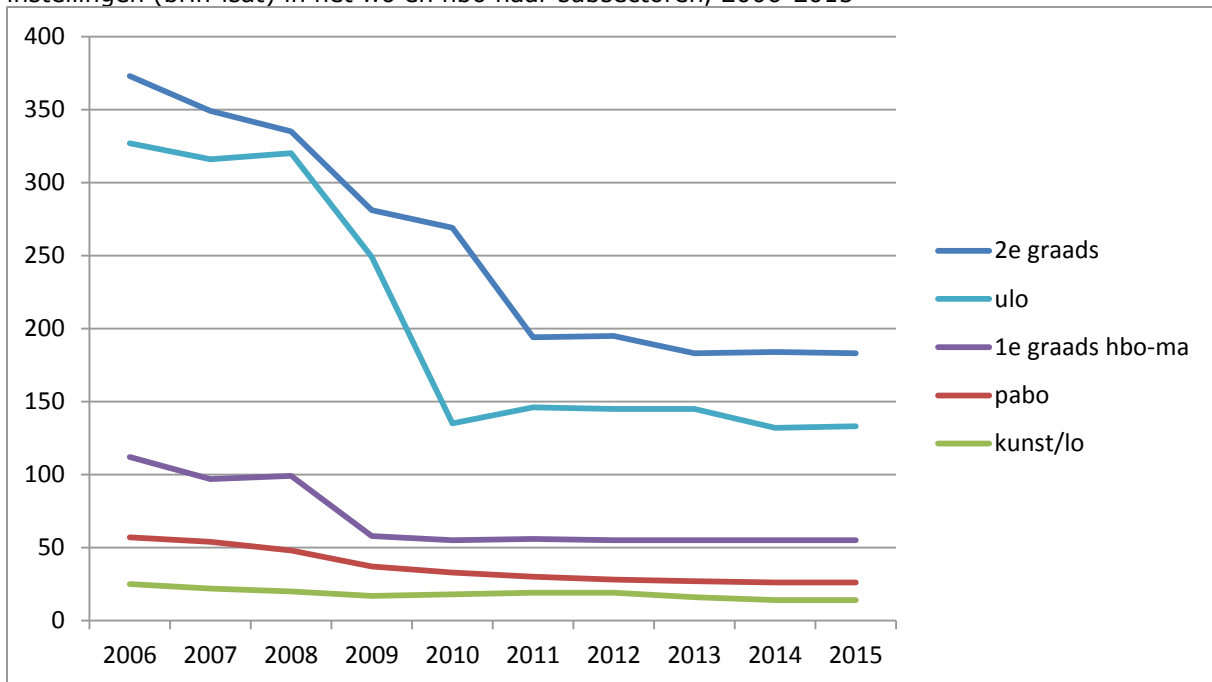

Bron: BronHO: DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

Ook binnen het deeltijdaanbod zien we dat het aantal opleidingsvarianten bij de tweedegraadslerarenopleidingen en de ulo's het sterkst afneemt (zie Figuur 1.8). Het aantal ulo's in deeltijd neemt meer af dan bij de tweedegraadslerarenopleidingen. Bij de ulo's daalt het aantal deeltijdvarianten van 327 in 2006 naar 133 in 2015. Het aantal tweedegraadslerarenopleidingen halveert van 373 in 2006 tot 183 in 2015.

Het aantal eerstegraadslerarenopleiding hbo-master is na een aanvankelijke daling, sinds 2009 redelijk stabiel en telt rond de 55 opleidingen. Ook bij de pabo in deeltijd zien we dat het aantal opleidingsvarianten met ongeveer de helft is afgenomen sinds 2006. De laatste jaren is het aantal redelijk stabiel.

Figuur 1.8: Sector Onderwijs: aantal bekostigde deeltijd opleidingsvarianten aan bekostigde instellingen (brin-isat) in het wo en hbo naar subsectoren, 2006-2015

Bron: BronHO: DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

Het aantal deeltijd opleidingsvarianten binnen de subsector professionalisering is redelijk stabiel. Hetzelfde geldt voor de deeltijdopleidingen onderwijsondersteuner. Deze zijn niet opgenomen in Figuur 1.8.

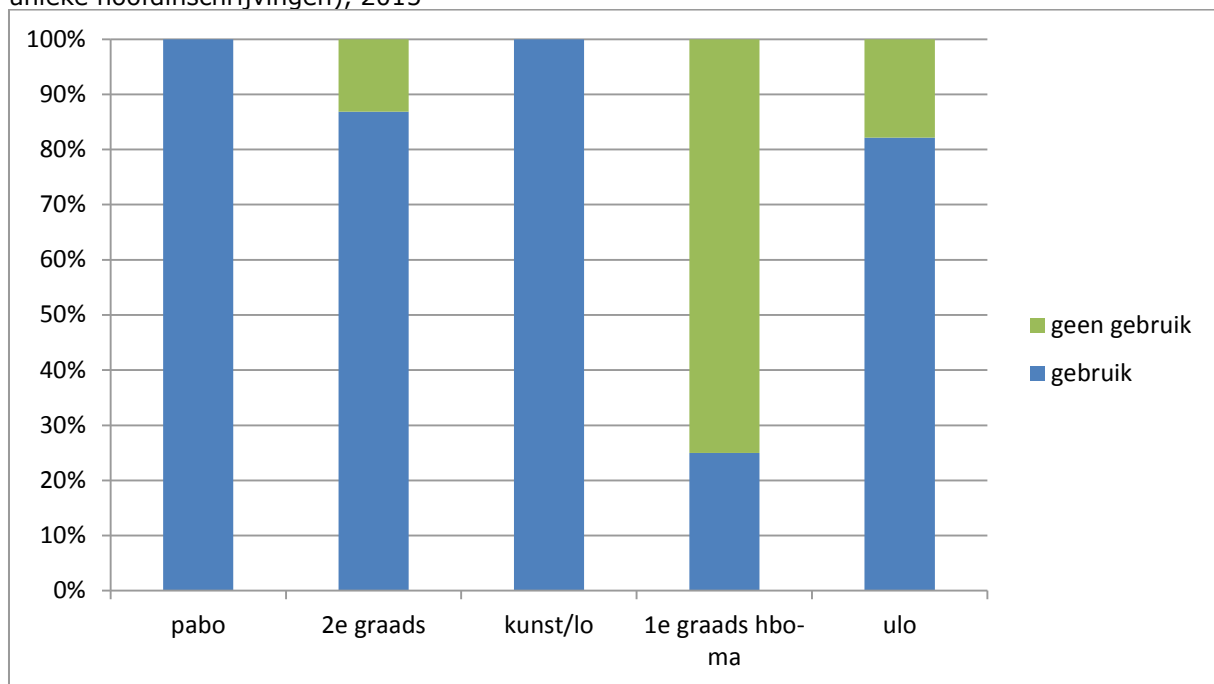
Relatief veel niet-gebruikte opleidingen

In het hoger onderwijs worden opleidingsvarianten aangeboden waar (op dat moment) geen studenten staan ingeschreven. We noemen dat lege opleidingsvarianten. Van deze lege varianten hebben we alleen cijfers beschikbaar van de bekostigde opleidingen. Voor de sector Onderwijs gaat het om bijna 24 procent van alle opleidingsvarianten, tegen 6 procent voor het totale hoger onderwijs. Het gaat in de sector Onderwijs om 15 procent van de voltijdvarianten en 30 procent van de deeltijdvarianten.

Figuur 1.5 en 1.6 tonen de lege voltijd en deeltijd opleidingsvarianten van vijf groepen opleidingen die opleiden tot een bevoegdheid. Bij de voltijd opleidingsvarianten valt op dat bij driekwart van de eerstegraadslerarenopleidingen hbo-masters geen studenten ingeschreven staan. Daarentegen zijn er geen lege voltijd opleidingsvarianten bij de subsectoren pabo en lerarenopleidingen kunst/lichamelijke opvoeding. Bij de deeltijd lerarenopleidingsvarianten zien we lege opleidingen in alle subsectoren die opleiden tot een bevoegdheid, vooral bij de ulo's en de tweedegraadslerarenopleidingen.

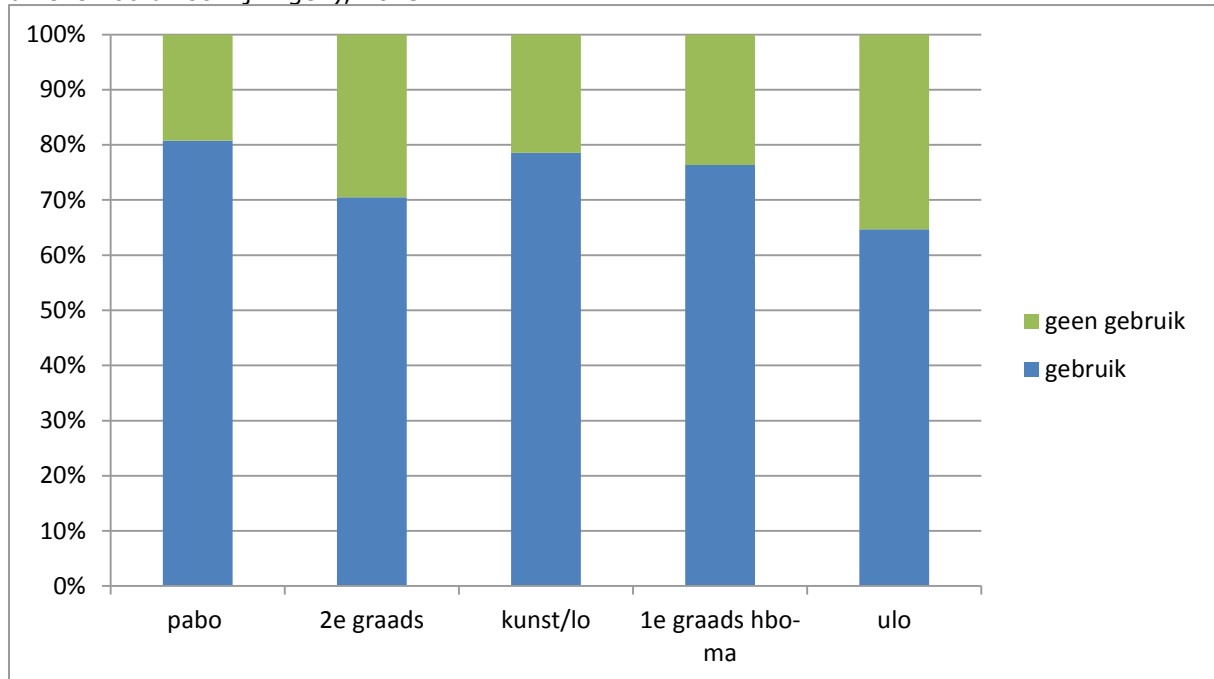
In de sector Onderwijs zijn er voor elk vak in het voortgezet onderwijs opleidingen. Sommige van deze opleidingen hebben niet elk jaar nieuwe instroom, maar blijven in stand omdat zij wel een landelijke unieke voorziening vormen.

Figuur 1.5: Sector Onderwijs: percentage bekostigde **voltijd** opleidingsvarianten (bruin isat; voltijd en deeltijd apart), naar gebruikt (ten minste één unieke hoofdinschrijving) en geen gebruik (zonder unieke hoofdinschrijvingen), 2015

Bron: BronHO: DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

Figuur 1.6: Sector Onderwijs: percentage bekostigde **deeltijd** opleidingsvarianten (brin isat; voltijd en deeltijd apart), naar gebruikt (ten minste één unieke hoofdschrijving) en geen gebruik (zonder unieke hoofdschrijvingen), 2015

Bron: BronHO: DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

Naast opleidingsvarianten waar geen enkele student staat ingeschreven, zien we ook opleidingsvarianten waar een kleiner aantal studenten staat ingeschreven. In onderstaande tabel wordt het aantal opleidingsvarianten weergegeven waar minder dan 50 of minder dan 100 studenten staan ingeschreven.

Tabel 1.2: Sector Onderwijs: aantal kleine opleidingsvarianten, naar subsector, voltijd en deeltijd, varianten met 1 t/m 50 en 51 t/m 100 inschrijvingen, 2015

		pabo	2egraads hbo	1e graads kunst/lo	1e graads hbo-ma	ulo	Professionalisering	Onderwijs ondersteuner
Voltijd	1 t/m 50		47	6	3	110	2	4
	51 t/m 100		33	14		3	1	1
Deeltijd	1 t/m 50	3	63	6	17	86	10	16
	51 t/m 100	5	41	4	24		5	

Breedte van het aanbod

De 514 opleidingen aan verschillende instellingen in de sector Onderwijs, die zich uitsplitsen in ruim 900 voltijd- en deeltijdvarianten, zijn samengesteld uit in totaal 173 unieke opleidingen (en bijbehorende isatnummers). Verschillende instellingen kunnen een bepaalde opleiding aanbieden. De subsector pabo is met één unieke opleiding de kleinste. Deze wordt aan 27 verschillende instellingen aangeboden. De tweedegraadslerarenopleidingen en de ulo's hebben van alle subsectoren de meeste unieke opleidingen. Zie ook bijlage Z1 voor de namen van deze opleidingen.

Groepen opleidingen	Aantal opleidingen (isatnummers)
Pabo	1
Tweedegraads-lerarenopleidingen hbo	40
Talen	8
Maatschappij	11
Exact	5
Groen	1
Beroepsgericht	15
Eerstegraadslerarenopleidingen hbo-master	17
Talen	6
Maatschappij	7
Exact	4
Universitaire lerarenopleidingen	61
Talen	29 (1 nieuw)
Maatschappij	20 (1 nieuw)
Exact	11
Beroepsgericht	1
Eerstegraads lerarenopleidingen kunst / lichamelijke opvoeding	5
Kunstvakken	4
Lichamelijke opvoeding	1
Professionalisering	17
Management en onderwijsvernieuwing	12 (1 nieuwe)
Special Needs	4
Kunsteducatie	1
Onderwijsondersteuner	22
Talen	2
Maatschappij	2
Groen	2
Beroepsgericht	16
Educatie overig	11 (5 nieuw)

Meer weten: Voor verdere informatie over de subsectoren in de sector Onderwijs zie de factsheet over de subsectoren. Voor meer informatie over de indicatoren in de sector, zie de factsheets per indicator.

Sectorbeeld Onderwijs

Het sectorbeeld Onderwijs gaat over de opleidingen die zijn gericht op het leraarschap. Voorbeelden daarvan zijn de pabo-opleidingen, de eerste- en tweedegraads lerarenopleidingen en de universitaire lerarenopleidingen.

De belangrijkste ontwikkelingen, trends en de stand van zaken in de sector Onderwijs worden in dit sectorbeeld weergegeven. U kunt lezen over groepen van opleidingen of over specifieke indicatoren per opleidingsgroep.

Een sectorbeeld is bedoeld om feitelijk (neutraal) te informeren over de stand van zaken bij de opleidingen. Hiervoor combineert de inspectie verschillende bestaande openbare bronnen over bijvoorbeeld studentenpopulatie, studiesucces en studentenenquête's. Ook de oordelen over de kwaliteit van het onderwijs door de NVAO zijn een bron. Het sectorbeeld Onderwijs is aangevuld met informatie en oordelen uit inspectieonderzoek onder afgestudeerden van pabo's en lerarenopleidingen.

Het sectorbeeld bestaat uit verschillende onderdelen. Na de inleiding, wordt ingegaan op elf indicatoren. Elke indicator komt apart aan bod. Bij elke indicator worden de verschillende groepen opleidingen met elkaar vergeleken. Vervolgens wordt specifiek aandacht besteed aan vijf groepen opleidingen:

- pabo;
- tweedegraads lerarenopleidingen;
- eerstegraadslerarenopleidingen;
- universitaire lerarenopleidingen;
- eerstegraads lerarenopleidingen kunst/lichamelijke opvoeding.

Naast deze vijf groepen onderscheiden we ook opleidingen professionalisering, onderwijsondersteuners en een groep overig. Omdat deze laatste drie groepen niet opleiden tot een onderwijsbevoegdheid worden deze niet apart beschreven. Deze worden wel meegenomen in de beschrijving van de indicatoren. Tenslotte zijn er twee bijlagen. Een met de lijst met alle opleidingen van deze sector en een bijlage die ingaat op de gebruikte databronnen en definities van de indicatoren.

U leest het sectorbeeld als een naslagwerk. Het is niet volgens de traditionele rapportagewijze opgebouwd met de structuur: vraagstelling, onderzoeksbevindingen, conclusie. Dit betekent dat het sectorbeeld niet van voor naar achter gelezen hoeft te worden, maar dat u delen onafhankelijk van elkaar kunt lezen en kunt selecteren wat u interessant vindt om te lezen.

Het sectorbeeld Onderwijs is het derde sectorbeeld dat we presenteren via de website. Eerder publiceerden we al het sectorbeeld Gedrag & Maatschappij en het sectorbeeld Techniek. Over de lerarenopleidingen publiceerden wij in 2014 het rapport *De sector lerarenopleidingen in beeld*, dat u kunt beschouwen als voorloper van het sectorbeeld Onderwijs.

De inspectie is benieuwd wat u vindt van de vorm en presentatie van het sectorbeeld. We nodigen u van harte uit uw reactie met ons te delen.